

Tepkiler sisteme karşı döner mi?

Fransa'da "Sarı Yelekliler" bir aya yakın zamandır sokaklarda, alanlarda. Gezi Direnişi kadar direngen bir kitlesel harekete dönüşme yolunda. Katılım dinamiklerinde, katılımcıların yaş piramidinde farklılıklar olması doğal. Esasen iki toplum farklı özgüllüklere sahip, nüfus yapıları da farklı. Fransa'da genç nüfus daha sınırlı, daha fazla banliyölere sıkışmış durumda; kent merkezlerindeki gençler daha çok üniversite öğrencileri, azımsanmayacak bir bölümü de yabancı öğrenciler. Daha önemlisi Fransa'da aktif nüfusun yüzde 80'den fazlası ücretli kategoride. Köylülük çok sınırlı; esnaf da bizdeki kadar yaygın değil.

"Orta sınıf" gibi açıklayıcı olmayan kavramları kullanmanın bir anlamı yok. Sarı Yeleklilerin sokağa çıktığı yüzbinlerce protestocuyu Fransız nüfusunun yüzde 75'inin desteklediğine dair anketleri veri alırsak, ücretli kesimlerin –üst düzey ücretliler bir yana- hemen hemen tamamının bu harekete aktif veya pasif destek verdiği sonucunu çıkarmak mümkün olur. Bir başka açıdan da benzer oranlara ulaşılabilir: Gelir dağılımından en yüksek payı alan yüzde 20'lik üst dilimi hariç tutarsak, Fransa gibi gelişmiş bir ülkede dahi halkın yüzde 80'lik bölümünün kapitalist sistemin bölüşüm ilişkilerine itirazı olduğu sonucuna varılabilir. Eylemlerin Belçika ve Hollanda'ya sıçramasının nedeni de bu.

Aşırı sağın bu hareketi sahiplenmek ve yönlendirmek istemesi, şiddet eylemlerini körükleyici rolde olması (polisten eylemlere sızan ajan provokatörlerin payını da unutmadan), hareketin bütününe yönelik bir genellemeye götürmemeli. Fransa'da şu an böylesine bir kitleselliği sağlayabilecek aşırı sağ ağırlık yok; sosyalist sol için de aynı tespit geçerli. Macron denilen türedi siyasetçinin zaten kendine özgü bir tabanı bulunmuyor. İlk turda yüzde 20'ler platosundaki oyunu ikinci turda Le Pen hareketine karşı Cumhuriyetçi ittifak kurulması sayesinde ikiye katlayarak seçilebilen Macron, öyle anlaşıyor ki, Fransa'da (ve giderek Avrupa'da) nesli tükenen siyasetçilerin son örneklerinden biri olacak görünüyor. Zaten seçimlere katılma oranlarının düşüklüğü dikkate alınırsa, Macron potansiyel Fransız seçmenlerinin ancak üçte birinin oyunu alabilmiş bulunuyor. Şimdiden iktidardayken en düşük desteğe sahip Cumhurbaşkanı unvanını da kapmış durumda. Macron'a karşı eylemli tepkilerin, bir bakıma seçmenin kendi oy kullanma tercihleri açısından bir öz-eleştiriye içerdiği dahi söylenebilir.

Eylemlerin ilk kıvılcımını ateşleyen nedene de artık fazla takılmamalı. Eyleme geçen Fransızlar teşhisi genellikle doğru yere koymuş görünüyorlar. Göstericiler, iktidarın sınıf kimliğini, zenginlerin partisi olduğunu haykırmaktan yorulmadılar. Fransızlara özgü politik bilinç mi? Belki ama, doğru teşhise varmalarında Macron'un ve hükümetinin katkılarını da unutmamak gerek.

Ana resim şu: Fransa’da kamu açıklarının milli gelire oranı Maastricht ölçütlerini aşarak 2013’te yüzde 4’ün, 2014-2016’da yüzde 3’ün epey üzerine çıkmışken, 2017 ve 2018’de hızla 3’ün altına geriletildi. Kemer sıkma politikalarına hızlı bir giriş yapan Macron 2019 için de benzer sıkı maliye politikası önlemlerini vaat ediyordu.

Peki ama sıkı maliye politikaları kimin sırtından gerçekleştirilmişti? Eylemlere destek veren yüzde 80’in sırtından. İki şekilde: Bir, kamu sosyal harcamalarını (sosyal konut kiralalarına desteği, aile yardımını) kısarak; iki, geniş ücretli kitlelere yeni vergi yükleri bindirerek. Üstelik bu politikaların sınıf karakterini kitlelerin gözünün içine sokacak bir küstahlık ve kibirle davranarak. Örneğin, yıllık geliri 1,3 milyon Avronun üzerinde olanların dayanışma vergisini kaldırıp bunu “Sosyal Dayanışma Vergisi” getirip geniş kesimlere yıkarak, ayrıca herkese –emekliler dahil- ayda 50 Avro Sosyal Yardım Fonu salması salarak... Yani akaryakıt vergileri artışı bir son damlaydı sadece. Şunu da unutmayalım. Fransa’da bizde olduğu gibi dolaylı vergiler ağırlıklıdır. Ancak dolaysızlar bakımından önemli bir fark vardır: Fransa’da ücretliler için bile gelir vergisi kaynakta kesilmez; herkes beyanname veren aktif vergi mükellefidir ve en ufak bir dolaysız vergi artışının yükünü bile kuruşuna kadar hesaplar. Bu nedenle vergi bilinci yüksektir.

Sarı Yeleklilerin direnişi, birikmiş hınçların ve tepkilerin birikimidir. Geniş kitlelerin, Macron’dan çok önce başlayan ancak Macron ile birlikte çok görünür kılınan gelir dağılımı adaletsizliklerine, özellikle de ücretlilerin (kendilerinin) görece yoksullaşmasına karşı bir başkaldırıdır. Bu görece yoksullaşmanın Fransız medyasından alıntılanacağımız bir örneğini verelim: İki kişinin çalışıp ayda toplam net 4500 Avro (27.500TL) kazandığı bir çekirdek ailenin, çocuklarını üniversiteye gönderecek birikime sahip olamamaları dramıdır bu. Yaşam düzeyinin gerilemesine karşı çaresizliğin yüksek sesle haykırılmasıdır.

Peki, bu tepkiler neoliberal siyaset esnafını aşıp kapitalist sisteme tepkiye dönüşür mü? Yönelirse isabetli olur ama tepkilerin sisteme karşı dönmesi de yetmez. Örgütlü olmayan ve siyasi hedefini netleştirmeyen, açıkça sistemin birikim tarzına yönelmeyen tepkiler toplamından bir yere varılamaz. Faşist demagojilere veya geleneksel sağ ile sistem içi sola yönelmeler biçiminde eritilebilir veya seçimlere katılmaya bireysel tepkiler üzerinden etkisizleştirilebilir. Bununla birlikte, sosyalist solun, sendikal hareketin bu muazzam toplumsal hareketlenmeyi kendilerine kanallandırmaktan geri durmalarının da hiçbir gerekçesi olamaz.

Gezi Direnişi düşmanı olmakla kalmayıp, aradan 5,5 yıl geçtikten sonra bile bu toplumsal

hareketi kriminalize etme peşindeki iktidar çevrelerimizin, Fransız polisini kınarken Sarı Yelekliler hareketini pek sahiplenip, “insan haklarını kullandırmayan devlet medeni değildir” gibi sadece başkalarına uygulanabilir tek yanlı vecizeler yumurtlamalarını doğrusu hayretle karşılayanlardan değilim. Akıllarınca, Haziran Direnişini ana haberlerden düşürmeyen, Türkiye’yi kınamayı da ihmal etmeyen Fransa ve diğer Avrupa hükümetlerine nazire yaparak ders vermek istemektedirler. Üç şeyi ihmal ediyorlar: Birincisi Türkiye’de direnişler, bilhassa polisin aşırı güç kullanımı nedeniyle, 11 kişinin ölümüyle sonuçlanmıştı. Fransa’da şimdilik bir ölümlü vaka var, o da hedef gözetilerek gerçekleşmiş değil. İkincisi, Fransa dışındaki Avrupa ülkelerinin olayların kendilerine sıçrama potansiyelini yüksek gördükleri için Fransız Hükümetini eleştirmek yerine desteklemeleri doğaldır. Üçüncüsü, Türkiye’nin insan hakları sicili kadar kötü sicili olan bir AB ülkesi bulunmamaktadır. Türkiye’ye tepkilerin bir nedeni de budur. Daha bu “medeniyet” ve “insan hakları” vurguları yapıldığı gün içinde Sözcü Gazetesi’nin beş gazetecisine pek alışıldık FETÖ suçlamalarının yapıldığını da; bu açıklamaların Türkiye’deki yeni baskı dalgalarının perdelenmesi amacını taşıma olasılığını da görmezden gelemeyiz.

haber.sol.org.tr/yazarlar/oguz-oyan/tepkiler-sisteme-karsi-doner-mi-252466